స్కెచ్

సాగరమథనం

"శ్రీవిరించి"

"ఇంతకన్నా చెడిపోయేది యింకేమీలేదు-ఎవరూనన్ను ఇంతకన్నా పాడు చెయ్యలేరు" అనుకున్నాడు ప్రసాదరావు.

అట్లాఅనుకుందుకు బోలెడంత కారణంవుంది. ఎక్కటానికి ముందు మెట్లు లేనివాడూ, దిగేందుకు వెనక మెట్లు లేనివాడూ నిజంగా అదృష్టవంతుడు. దిగజారిపోగల దురదృష్టం లేకపోగా అనవసరమైన ఆశలు పెట్టుకోడు. జీవితం అంటే యిదా? వేరే ఆనందం యింకేమీ లేదనుకోవటం సబబేనా?

జీవితాన్ని గురించి మనం అవలేశమైనా ఆలోచనే చెయ్యం. కాని అకస్మాత్తుగా అందులో దూకి సాగరమధ్యానికి వెళ్ళిపోయింతర్వాత చీకాకు పడతాం, యిదేనా ఆనందం అని - చీత్కరించుకొంటాం. పగవాడికన్నా యిన్ని దురవస్థలు రారాదని కోరుకుంటాం. బ్రతుకుతోన్న ప్రతివాడికీ ఏవో సమస్యలు, బుర్రలు బద్దలు చేసుకున్నా అర్థంకాని సమస్యలు, పరిష్కారాలు ఎన్నాళ్ళకీ తెలీని సమస్యలు, దేన్లోనూ విశ్వాసం ఉండదు; వాటిని గురించి ఏమీ నిశ్చయించుకుందుకు వీలుండదు. ఏదీ కంటికి ఎదురుగా కానరాదు.

ఒక్క సమస్యచాలు జీవితాన్ని పట్టి పల్లార్చేందుకు, అనురాగాలను ఆఖరుమెట్లకు దించేందుకు. ఈ సమస్యల్ని నిత్యజీవితంలో ఎదుర్కొనేందుకు సరిపడ్డ సామాగ్రి మనం యెక్కడ సంపాదించగలం? - యిదే ఆలోచిస్తాం- అదే పనిగా. కాని కనుచూపు మేరలో పరిష్కారమార్గాలు కనిపించవు. అట్లానే నిరాశతో కాలం దొర్లిస్తోంటాం. జీవితం అంటే పూర్తిగా విరక్తి యేర్పడేంతవరకూ.

జీవితంలో ఒకటేబెంగ - తను యింతకన్నా దమ్మిడీ ఎక్కువ సంపాయించేందుకు సాధనం లేదా అని! ఏదీ కానరాదు, చాలీచాలని జీతం. ఇరవైనాలుగంటల సేవ. నోరు మెదిపేందుకు వీల్లేనంత క్రమశిక్షణ, ఎందుకు? వ్యక్తిత్వం లేకపోయింతర్వాత బ్రతికేం? బ్రతకర్యేం? ఏపని చేసినా తనకోసం కాదు, ఎవరికోసమో. ఎక్కడి వాళ్ళకోసమో తన యీ సేవ? ఉదరాలు నింపుకుందుకే చాలని జీతాలు-తనకోసమే యీ చాకిరీ చేస్తోన్నానని ప్రసాదరావు-అతనొక్కడే కాదు, ఆ స్థానంలో ఉన్న యెవరయినా సరే యెట్లా చెప్పగలరు? తమకోసమే అయితే తన యిష్టం ప్రకారం ఒక్కపనీచెయ్యలేడేం? తన సంతోషం కోసం ఒక్క క్షణమూ వినియోగించడేం? అంతా ఏమిటో మాయ.

స్వార్థం అంటారు, వేదాంతం చెబుతారు, "మనిషి"అన్న ప్రతివాడూ ఎంతోకొంత స్వార్థంతోనే జీవిస్తాడని చెబుతారు. కాని ఈ మాటలు తన మనస్సెట్లా అంగీకరిస్తుంది? నిత్యజీవితం నిండ కన్నా అనుభవాలు మరెక్కడ దొరుకుతాయి?

తను తీరని ఆశలతో కుళ్ళి చావటంలేదు, ఇంద్రాసనం ఎక్కి భోగాలనుభవించాలనితనకేం కోరిక కాదు. రోల్సురాయిస్ కారులో కొత్తరకం సినిమా ఆడతారని వెంటేసుకు బీచికి డ్రైవ్ చెయ్యాలనన్నా కోరడు కనీసం. కోరికలన్నీ-అన్నీ యెక్కడ? ఒక్కటే ఒక్కటి - జీవితాని కల్లా యేకైక లక్ష్యం-పరిమితపరిధిలోనే ఎన్నడో గిరిగీసి అట్టేపెట్టాడు. ఇంతకన్న ఇంకేమీ అక్కరలేదని. కాని ఆ యింత అయినా ఎందుకు లభించదు తనకి? ఎంతవరకు తను బాధ్యుడు? తన అసమర్థత ఉన్నదా యిందులో?

ఈ జన్మకు జీవితంలో సెటిల్ అయిపోయినాడు తను. గవర్నమెంటులో గుమాస్తా. సుఖం కోసం పెళ్ళి చేసుకొన్నాడు. ఎన్ని సుఖాలు పొందినాడో తెలీదుకాని, యిద్దరు పిల్లలు. ఘనమైన ఉద్యోగంచేసి నలుగురిమీదా అధికారం చలాయించాలని తనకేం ఉండదు. ఒక్కటే కోరిక! ఇస్తున్న డెభయినాలుగు చాలదు. దాన్లో జీవితం యేమీలేదు; చిరగని గుడ్డముక్కలేదు;

భారం అనిపించని దేహావయవంలేదు; బాధపెట్టని నరంలేదు; మనస్సుకు సంతోషంలేదు; కష్టాలులేని క్షణం ఒకటయినా లేదు. చాలదు. కావల్సింది ఉండదు అక్కర్లేంది కావాలన్న బెంగ అసలే లేదుకదా!

కనీసం తనకి నూటపదిరూపాయలన్నా యిస్తే కాని చాలదు. మళ్ళీ అడగడు యెవరనీ, యిది కావాలని అదికావాలని. డబ్బుకి ముఖం వాచి నట్టు మాట్లాడడు. తన జీవితానికి నెలకు నూట పదిరూపాయలన్నా కావాలి. తప్పదు. అంతే తన కోరిక.

కాని-కాని- ఎట్లా యీ ఆశ నెరవేరేది? ఈ గ్రేడ్‌లో తనకి నూటపది రిటైరయేనాటికి కాని రాదు. ఈ క్షణంనించీ కావాలి తనకు. ఎట్లా?

బాధలు భరిస్తాడు; భయాలు వెనక్కి నెడ తాడు; భరించడం చాతకాక బాధపడతాడు; అసహాయుడు - యేమీ చెయ్యలేనివాడు. ఏం చెయ్యాలన్నా అంతరాత్మ అడ్డుపడేవాడు-నీతికీ న్యాయానికీ మంచికీ చెడ్డకీ కష్టానికీ నిష్ఠూరానికీ తలవొగ్గి చేతులు కట్టుకు నించునేవాడు - ఏం చెయ్యగలడు తను? ఎమీచెయ్యలేడా? ఒట్టి నిరర్థ కపు బ్రతుకేనా తనది?

తనకి హైగ్రేడ్ గుమాస్తాగిరీ యిస్తేసరి. చాలు తనజీవితానికి. అంతకంటే, 'ఏమనిపిలిచినా-నూట పది రూపాయలు యిస్తేచాలు. తన్ని ఎక్కడ కూచోమన్నా కూచుంటాడు, యేంరాయమన్నా రాస్తాడు.

మనుషుల విజ్ఞాన వికాసాలకి గీటురాళ్లు ఎక్కడ తయారుచేస్తున్నారు? ఎన్నాళ్లిట్లా తనకీ అధఃపతనం? విముక్తి ఎప్పటికి? ఈ జీవితంలో తని ఆశ నెరవేరదా?

అర్థంలేని శాసనాలు ఎందుకు చేస్తారో తెలీదు. 'టెస్ట్' ప్యాస్ కానివాళ్ళకి హైగ్రేడ్ యెందు కివ్వరో అర్థంకాదు. "టెస్ట్"కీ పైపనికీ యేదీ సంబంధంలేదని వాళ్ళకీ తెలుసు. కాని యిట్లా మనుషుల చేతనాలకి గీతగీసే అధికారం ఎట్లా సంక్ర మించింది యీ పెద్దమనుష్యులకి?

ఊహుం. మార్గాంతరం ఏమీలేదు. తనూ శాస నాలకు తలవొగ్గి "టెస్ట్" యేదో "ప్యాస్" కాగ లగాలి. అప్పుడువొస్తుంది తనకీ ప్రమోషను. నూటపది రూపాయిల జీతం తను కోరుతున్న కామితార్థం. జీవితాన్ని సగమం చేసుకోగల సాధనం. అంతదాకా తనకి ముక్తిలేదు.

ప్రయోజనం లేనిపని చేసేందుకు అందరూ ముందుకే దారితీస్తారు. జీవితంలో ఎంతమంది "సక్సీడ్" కాగలుగుతున్నారు? అంతులేని ఆశలు అందర్నీ అసమర్థుల్ని చేస్తున్నాయా? అందరి మాటా ఎందుకు? తనసంగతేమిటి? తన దుస్థితికి కారణం?

తనుమాత్రం "టెస్ట్" ఎందుకు ప్యాసవరాదు? ఎవరు అవరోధాలు కల్పించారు తనకు? కాదు, జీవితం యావత్తూ అవరోధాలు. క్షణంపాటు పట్టుమని తను పుస్తకంముందు కూర్చోగల అవ కాశం ఎక్కడుంది? సూర్యుడుదయించి అస్తమిం చేంతవరకూ ఎన్నో బాధ్యతలూ పరసేవాతత్పరత! క్షణం తనదికాదు. ఇందులో తన తప్పేమీ లేదు. స్వయంకృత అపరాధాలు యేమీలేవు. కాని యెందుకో తనకే అర్థంకాదు, సార్థక్యం లేని సమయాలని గురించి. రాత్రిపూట ఒకటే బడలిక. ఎక్కువసేపు మేల్కొంటే ఆరోగ్యం దెబ్బతింటుంది. ఇప్పుడే అంతంతమాత్రంగా ఉన్నాడా - యింకా క్షీణించి యెందుకూ కాకుండా పోతాడు. కూడదు, తనసంగతి ఎట్లా ఉన్నా యీ దుస్థితికి సత్యవతి వొప్పుకోదు. ఏది దారి?

ఆశయాలకు పూర్తి నిర్వచనం అంతుచిక్కక పోయే చింతనేనా?

ఈ ఉద్యోగంచేస్తో పరీక్షకుచదవటం తనకు సాధ్యంకాదు...ఎన్నటికీ కాదు. ఆచరణీయంగా కనిపించేదీ ఎంత ఆలోచించినా తోచేది ఒక్కటే ఒక్కటి. సెలవుపెట్టి శ్రద్ధగా యింటిదగ్గరే చదువుసాగించటం! కాని మళ్ళీనిరాశ-యేడుపు ముఖం!

ఎవరో పూర్వకవి చెప్పినట్లు, ఇసుకలోం నూనెతెప్పించవచ్చు, శ్రమపడి కుందేటికొమ్ము సాధించవచ్చు, కొండమీదికోతుల్ని కిందికి దింప వచ్చు, కాని గవర్నమెంటు ఆఫీసుల్లో సెలవు- ఒకరోజయినా సరే- సాధించగలగటం సాధ్యం కాదు, కేవలం అసాధ్యం. ఎవడో దయా మయుడూ - చిన్నఉద్యోగి తనుపడ్డ కష్టాలను అధికార మదావేశ ఆదేశంవల్ల మర్చిపోనివాడూ-

అయిన ఆఫీసరయితే తప్ప దాదాపు అంతా మూర్ఖులు. పరాయివాడి అవసరాలు గుర్తించలేని వాళ్లు, అవతలివాడికి అవకాశంయిస్తే తమకొంప గుండం అయేట్టు బాధపడేవాళ్లు, కిందివాళ్ళమీద తమకే తెలీకండా కోపంపుట్టించుకుని శ్రమ పడేవాళ్లు.

అయినా తను ధైర్యంచేసి సెలవుపెట్టి యింట్లో కూర్చున్నాడు. "స్వంతవ్యవహారాలు" అంటే తప్పనిసరిగా తిరిగిరమ్మంటారని "ఒంట్లో జబ్బు" అని రాశాడు. నిజంగా ఆశపడ్డాడు యీసారి తన ఆశ అడియాస అవదని.

మూడోనాడు రానేవొచ్చింది పక్కవూరి "డి. యం. ఓ" దగ్గరికివెళ్ళి తనఒంట్లో జబ్బున్నదని నిర్ధారణ చేయించుకు రావాలిట. ఆఫీసులో పని చెయ్యగల భౌతికపరిస్థితి లేదని నిర్ధారణ చేసుకురావాలిట!

కానిరోజులు- చేతిలో కానిలేదు. పక్కవూరి ప్రయాణం - డి. యం. ఓ. కి ముడుపు - ఇంట్లో కూరలేక నానాఅవస్థలు పడుతున్న తనమీదికి యీ బ్రహ్మాస్త్రం ఒకటి!

రాజశాసనం తప్పేదేముంది? గడ్డికరిచి అప్పు చేసి బయలుదేరాడు. "నీకేమీ జబ్బులేదు, హాయిగావెళ్ళి ఉద్యోగంలో చేరు" అన్నాడు డి. యం. ఓ! తనుచెప్పేది వినడు. గుండెమీద చేయివేసి పరీక్షించడు. తనవేదనకి కారణం తెలిసికో ప్రయత్నించడు. పైగా నీతివాక్యాలు చెబుతాడు "వృద్ధిలోకి రాదగ్గవాడివి. ఎందుకు పెద్దవాళ్ళతో పేచీలు పెట్టుకుంటావు? నిరుద్యోగసమస్య నిప్పులా పాకుతోన్న యీరోజుల్లో ఉన్న ఉద్యోగం కాస్తా ఊడిపోతే యేం చేస్తావు? తగదు నాయనా తగదు. వెంటనే జేరు-నన్నాకట్టే వాగించకు."

చివరకు మిగిలిందిదా? అవును, అంతే. ఎంతో వేదన పడతాం. ఒకవ్యవస్థని మార్చేందుకు చాలా శ్రమపడతాం-ఓడిపోతాం. చివరికి మిగిలేది యీ మనుషులూ మనుషులతాలూకు పైత్యాలూను! వ్రతం చెడుతుందికాని ఫలందక్కదు.

తనతత్వం అంతా ఏమయింది?

ప్రసాదరావూ?—జీవితంతో పోట్లాడి ఓడిపోయావా? ఒప్పుకుంటావా ఓడిపోయినట్టు? ఏం చేస్తావు? సాహసిస్తావా? ఎవరికోసం బ్రతికావు యిన్నాళ్లు? ఎందుకోసం యింతచాకిరీ చేశావు? ఎవరు సంతోషించారు నీ సేవకి? ముందయినా అంతేనా? దీపంవెలుతురు ప్రసరించే రోజులు రానేరవా? ఆలోచించు. కాని ఆలోచించకండా మాత్రం యేపనీ చెయ్యకు!

నిశలో ఉష

ప్రాతస్సంధ్యానేత్రం
ప్రసవించే పర్యంతం;
నిశితనిశానిస్త్రింశం
నీడల్లో నిలిచేమా?

ఉదయంవర కెట్లాగో
ఓపిక వహియించాలట!
అప్పుడుగానీ చీకటి
అంతంకాజాల'దట!

వేకువజామున వెలుతురు
వీళ్ళేఅందించాలా?
అంతవరకు పెనుచీకటి
సంత చలాయించాలా?

చీకటిదండును జయించ
చేతగాని వాళ్ళందరు;
'భళ్లు'న తెలవారగనే
'బహద్దు'రు మని యందురు.

చీకటిలోనుండి వెలుగు
చేదినవాడే వీరుడు.
అర్ధమరేయి ఉషస్సును
అందించినవాడె ఘనుడు.

నిశలో ఉషవెల్గించగ
నిల్వండి జనుల్లారా!
నీతులతో దినంగడుపు
నేతలు వెలవెలబారా.

—సి. నారాయణరెడ్డి.